

Kelet-Európa jövője

A « Szolidaritás » programja

Ezt a programot fogadta el hosszú vita után 1981 októberében a « Szolidaritás » első országos kongresszusa.

Kik vagyunk és hová tartunk?

A *Szolidaritás* független és autonóm szakszervezet Lengyelország történelmének leghatalmasabb tömegmozgalmából, az 1980-as sztrájkokból született. Hazánk népének szenvedései és csalódásai, reményei és vágyai hívták életre. A *Szolidaritás* a lengyel társadalom lázadásának gyümölcse az emberi és állampolgári jogok megsértésével, politikai diszkriminációval és gazdasági kizsákmányolással terhes három évtized után; tiltakozás a fennálló hatalommal szemben.

A történelem megtanított bennünket arra, hogy nincsen kenyér szabadság nélkül. Mi nem csupán kenyeret, vajat és kolbászt akartunk, hanem igazságosságot, demokráciát, igazmondást, törvényességet, emberi méltóságot, véleményszabadságot, egy megújult köztársaságot is. A gazdasági tiltakozó akciók szociális, majd pedig szükség-szerűen morális tiltakozássá váltak. Ezek a mozgalmak nem egyik napról a másikra születtek. Az 1956-ban Poznanban és 1970-ben a tengermelléken kiontott munkásvér lüktet bennük, örökösei 1968 diáklázadásának, Radom és Ursus 1976-os szenvedéseinek. Bennük folytatódtak a munkások, az értelmiségiek és a fiatalok független akciói, az egyház értékőrző erőfeszítései és valamennyi küzdelem, amelyet hanzánkban az emberi méltóságért

vívtak. A szakszervezet hű marad e harcokhoz, melyekből született.

Szervezetünk egyesíti magában a szakszervezet és egy nagy társadalmi mozgalom sajátosságait; ebből fakad erőnk és feladatunk jelentősége. A *Szolidaritás* létének köszönhető, hogy új erőre kapott a lengyel társadalom, új remények fűtik, nem elveszett, széttöredezett, szervezetlen tömeg többé. Most lehetővé vált a valódi nemzeti megújulás. Szakszervezetünk — minthogy Lengyelország munkásságának többségét képviseli — e megújulás hajtóereje kíván lenni.

A *Szolidaritás* különféle társadalmi rétekeket képviselő, más-más politikai és vallási nézeteket valló, többféle nemzetiségű embert fog össze. De egyesít bennünket, hogy valamennyien fellázdunk az igazságtalanság, a hatalommal való visszaélés és az egész nemzet nevében történő szólás és cselekvés jogának kisajátítása ellen. Egységbe fog minket a tiltakozás az állammal szemben, mely az állampolgárt tulajdonaként kezeli. Nem tűrhetjük, hogy a dolgozó embereknek nincsenek megfelelő eszközei az önvédelemre az állammal szemben. Szembeszállunk azzal az elvvel, amely a feltétlen politikai engedelmességet jutalmazza, ahelyet, hogy a kezdeményezést, a cselekvést ösztönöznék. Egyesít minket, hogy elutasítjuk a közéleti hazugságot, hogy tiltakozunk a nemzet kemény munkájának eltékozlása ellen.

De mi nem csak a tagadás erői vagyunk: egy igazságos Lengyelországot akarunk fölépíteni.

Minden tett alapja az ember megbecsülése. Az államnak szolgálnia kell polgárait, nem pedig uralkodnia rajtuk. Nemzeti megújulásunkat a célok helyes hierarchiájának helyreállításával kell kezdeni. A *Szolidaritás* értékrendszerének forrásai a keresztény etika, nemzeti és munkás tradícióink, valamint a munka világának demokratikus hagyományai. Nem mondunk le a néphatalom elvéről, de ez nem jelentheti egy, a társadalom fölé helyezkedő és annak nevében intézkedő csoport hatalmát.

A társadalomnak joga van a nyílt beszédhez, a társadalmi és politikai álláspontok sokféleségének kifejtéséhez. Alapvető számunkra a szabadság és a teljes függetlenség.

A szakszervezet és az ország jelenlegi helyzete

A *Szolidaritás* mint tömegmozgalom létrejötte gyökeresen megváltoztatta az ország helyzetét. Lehetővé vált az államtól független társadalmi intézmények megalakítása, s ezek léte jelenti a leglényegesebb változást hazánk társadalmi és politikai viszonyaiban.

Megváltoztak a hatalom gyakorlásának feltételei. A gdanski, a szczecini és a jestrzebiai megállapodásoknak megfelelően a hatalomnak számolnia kellett volna a társadalom akaratával és kontrolljával. Gazdasági reformra, az állam és az állami intézmények reformjára lett volna szükség.

A mai kormányzati rendszer, mely a párt és az állam központi szerveinek mindenhatóságán alapul, romba döntötte az országot. A változásokat már több mint egy éve halogatják, pedig nem lehet többé a régi módon kormányozni. A helyzet egyre romlik, nagy léptekkel haladunk a katasztrófa felé. Az elmúlt évben a társadalom fáradtsága, kiábrándultsága ellenére türelemmel volt még, megbizonyította elszántságát. A *Szolidaritás* alapvető feladatának tartja, hogy rövid és hosszú távon mindent megtegyen, ami az országot a romlástól, a népet a nyomortól, az elkeseredéstől és az önrombolástól megmentheti. Erre az egyetlen lehetőség az állam és a gazdaság megújítása a demokratikus úton megvalósuló társadalmi kezdeményezések révén. Tudjuk, a lengyel társadalom azt várja tőlünk, hogy tevékenységünk békés életet teremtsen az emberek számára. A nemzet nem bocsátja meg azon eszmék elárulását, amelyek megvalósításáért a *Szolidaritás* létrejött. Nem menthető a legjobb szándékú cselekedet sem, ha vérontáshoz, az ország anyagi és szellemi javainak rombolásához vezet. Céljainkat fokozatosan kell tehát megvalósítanunk, csak így számíthatunk minden egyes lépésünk során a társadalom támogatására.

Felelősségérzetünk arra kötelez bennünket, hogy világosan lássuk a II. világháború után kialakult európai erőviszonyokat. A megújuláshoz vezető nagy célkitűzéseinket a nemzetközi szövetségi rendszer megsértése nél-

kül kívánjuk megvalósítani. Büszkeségtől, hazaszeretettől és hagyományainktól lelkesített nemzetünk értékes szövetséges lesz, mielőtt önként és tudatosan vállalja elkötelezettségeit.

A szakszervezet álláspontja a válságról és a gazdasági reformról

A jelenlegi válságot a gazdasági és politikai rendszer, valamint egy olyan kormányzat idézte elő, amely nem vett tudomást a társadalom szükségleteiről, megakadályozott minden reformkísérletet és hatalmas külföldi kölcsönöket herdált el. A szakszervezet nem támogatja a kormány által bejelentett válságellenes és stabilizációs programot, mert ez csak részben aknázza ki lehetőségeinket, és nem élvezzi a társadalom bizalmát. Ahhoz, hogy mielőbb kilábalhassunk a válságból a hatalomnak hitelessé kell tennie döntéseit, ezért azt kívánjuk, hogy a válságellenes intézkedéseket a társadalom ellenőrizze. A döntések hitelét az teremti meg, ha a gazdaság irányítását társadalmi és szakmai tekintéllyel rendelkező emberek veszik kezükbe.

1. *tézis:* követeljük egy olyan demokratikus és önkormányzati reform bevezetését a vezetés minden szintjén, amely lehetővé teszi a terv, az önállóság és a piac összehangolását az új gazdasági és társadalmi rendszerben.

1. Meg kell szüntetni a gazdaság hatalmi szóra épülő irányítási rendszerét, amelyben a gazdasági hatalom a pártapparátus és a bürokrácia kezében van. Elengedhetetlenül fontos a gazdasági adminisztratív apparátus és a politikai hatalom szétválasztása.

2. Az új gazdasági szervezeti rendszer alapegysége a társadalmiasított vállalat, amelyet a munkástanács által képviselt dolgozók irányítanak, és a tanács által pályázat alapján kinevezett és visszahívható igazgató vezet. A vállalat a rábízott javakkal a társadalom és dolgozói érdekeinek megfelelően rendelkezik. Munkájában a gazdaságosság elvét érvényesíti. Az állam a vállalat működését rendeleti úton és gazdasági eszközökkel — árak, adók, kamatláb stb. — befolyásolhatja.

3. Meg kell szüntetni a piac adminisztratív korlátozását. A központi szervek nem korlátozhatják a vállalatok tevékenységét, és nem szabhatják meg piaci kapcsolataikat. Valamennyi vállalat számára biztosítani kell a külkereskedelem lehetőségét.

Fogyasztói szervezeteknek és monopólium-ellenes törvényeknek kell biztosítaniuk, hogy a vállalatok ne kerülhessenek kiváltságos helyzetbe. A fogyasztók jogait törvénynek kell védelmeznie. Az árakat a keresleti-kínálati viszonyoknak kell szabályozniuk.

Társadalmasítani kell a tervezést. A központi terveket nyilvános viták után demokratikusan kell elfogadni. Biztosítani kell a lehetőséget a legkülönbözőbb, így különféle társadalmi szervek kezdeményezésére kidolgozott tervek előterjesztésére. Elengedhetetlenül fontos a kimerítő gazdasági információk nyilvánossága, ami megköveteli a Központi Statisztikai Hivatal társadalmi ellenőrzését.

2. *tézis:* a közeledő tél azonnali és határozott intézkedéseket követel — a szakszervezet tudatja, hogy segítőkész emberek nagy számban állnak rendelkezésre. Feladatok:

1. Közvetlen gazdasági intézkedések (a legfontosabb fogyasztási cikkek biztosítása, az elosztás megszervezése, energiatakarékosság).

2. A kölcsönös társadalmi segítség megszervezése.

3. *tézis:* a dolgozók életszínvonalának védelme közös cselekvést követel a termelés csökkenésének megakadályozására.

A kormánynak tanulmányoznia kell a *Nemzetközi Valutaalapba* és a *Világbankba* történő visszalépés lehetőségeit, és ezeket a közvélemény elé kell tárnia.

Korlátozni kell a beruházásokat. Ki kell használni a felhalmozott többlet anyagkészleteket és berendezéseket, lehetővé téve eladásukat külföldre, valamint hazai magánvállalatoknak. Biztosítani kell a széntermelés fokozását, kitüntetett figyelemmel kell követni a bányavidékek ellátását, ösztönözni kell a szénrel való takarékoskosságot. Javítani kell a parasztgazdaságok gép- és takarmányellátását. Ez lehetővé teszi az élelmiszertermelés növelését,

minthogy a paraszti gazdálkodás hatékonyabb, mint a szocializált.

A katasztrófális nyersanyag- és energiahiány szükségessé teszi egyes üzemek leállítását. Ezt a gazdasági hatékonyság kritériumai alapján, az elengedhetetlen minimumra korlátozva kell végrehajtani, és csak akkor, ha nincs ésszerű lehetőség a profil megváltoztatására.

A válság időszakában a fegyverkezési kiadásokat szigorúan a minimumra kell csökkenteni.

4. *tézis:* a szakszervezet tudomásul veszi a piaci egyensúly helyreállításának szükségességét egy racionális reformmal összhangban lévő válságellenes program keretében, és a legrosszabb helyzetben lévő rétegek védelmének biztosítása mellett.

A kínálat növelése rövid távon nem elegendő. A kereslet csökkentésének különböző lehetőségei közül (a szakszervezet a *Függelékben* néhány alternatívát ismertet) nyilvános vita után, referendum keretében a lakosságnak kell választania.

5. *tézis:* a válság elleni harcot és a gazdasági reformat társadalmi ellenőrzés alá kell helyezni.

6. *tézis:* a szakszervezet mindenki érdekeit védi, de különös figyelmet fordít a legszegényebbekre.

(A javasolt intézkedések felsorolása.)

7. *tézis:* ma a legfontosabb probléma az élelmiszerellátás megoldása: biztosítani kell a jegyek fedezetét, az élelmiszereket társadalmi ellenőrzés mellett kell elosztani.

8. *tézis:* a szakszervezet nem fogadhatja el az egyes üzemek és a különböző vidékek közti társadalmi egyenlőtlenségeket.

9. *tézis:* biztosítani kell a munkához való jogot, módosítani kell a bérrendszert.

A minimális bérnek el kell érnie az átlagbér 50 %-át és a létminimum fölött kell lennie.

10. *tézis:* graantálni kell a dolgozók biztonságát és egészségét.

11. *tézis:* a munkához való jog alapja a dolgozók közös érdekeinek védelme legyen.

A szakszervezet által elengedhetetlennek ítélt, mélyre-

ható munkajogi reformnak magában kell foglalnia a következőket:

- mindennemű korlátozás megszüntetése a munka megválasztásában;
- a jogok és kötelességek egyensúlya a munkaszerződésben;
- a szakszervezet jogi lépéseket kezdeményezhet a munka- és biztonsági viszonyokkal kapcsolatban;
- a szakszervezet törvényesen beavatkozhat a megfelelő munkakörülmények és biztonsági követelmények eléérése érdekében;
- kollektív szerződések lehetősége;
- a munkaügyi konfliktusok során független és paritásos bíróságok döntenek;
- a béreket, a szabadságot, a biztonságot érintő fegyelmi büntetések eltörlése;
- munkahelyek létesítése a terhes nők számára, a be-börtönözöttek munkájának törvényes védelme.

Szolidáris társadalom, közös politika

12. tézis: a szakszervezet az Alkotmány értelmében minden olyan kezdeményezést támogat, amely a legsürgetőbb igények kielégítésére irányul.

A centralizált rendszer megbizonyította cselekvésképtelenségét és hatástalanságát. A társadalompolitikát az alábbi elvek alapján kell társadalmásítani:

1. A szakszervezet maga határozza meg tevékenysége alapvonalait és súlypontjait.

2. A vállalatoknál a munkahelyi bizottság főként a munkakörülményekre, a fizetésekre és a foglalkoztatásra felügyel; a lakóhelyeken a szakszervezet további feladatokat lát el. A vállalati bizottságoknak együtt kell működniük a környékbéli szervezetekkel, és ha befolyásuk erre lehetőséget ad, támogatniuk kell a helyi öngazgatást.

3. A lakosság helyi öngazgató csoportjai, a közösségi érdekeket érintő tevékenységet folytató bizottságok közreműködnek a nemzeti önkormányzat kialakításában, mely utóbbira vár az a feladat, hogy országos érvényű döntéseket hozzon, s összeegyeztesse az eltérő érdekeket.

13. *tézis*: a szakszervezet védi a család jogát szükségletei kielégítésére és a társadalmi tudat kifejtésére.

(A nők védelmével, a szociális gondoskodással kapcsolatos célkitűzések ismertetése.)

14. *tézis*: a szakszervezet védi az idősök, a rokkantak és a súlyos betegek jogait.

15. *tézis*: a természetet fenyegető veszély miatt a szakszervezet különös figyelmet szentel az egészségvédelemnek.

16. *tézis*: a szakszervezet a környezet védelméért folytatott közdelemben.

A környezet védelme megköveteli:

1. a társadalmi célok elsőbbségének elismerését a termeléssel szemben;

2. az ennek megfelelő intézkedéseket és ezek nyilvánosságra hozatalát;

3. a természet rombolásának gazdasági szintű számbavételét, nem szennyező és veszélytelen eljárások bevezetését;

4. az egészséges környezeti viszonyok helyreállítását, a természeti tájak jobb kihasználását.

(A felsorolt célkitűzésekből következő konkrét követelések, intézkedések részletezése.)

17. *tézis*: a szakszervezet követeli a lakosság lakáshoz való elemi jogainak tiszteletben tartását, és a lakáshelyzet javítását szolgáló erőfeszítéseket.

18. *tézis*: a szakszervezetnek gondot kell fordítania arra, hogy minden dolgozónak legyen elegendő szabadideje, és hogy azt művelődésre fordíthassa.

A szakszervezet küzd az ötnapos munkahét fokozatos bevezetéséért, akciót folytat azért, hogy a vállalatok pénzügyi támogatásával mindenki megfelelően kihasználhassa a szabadságát.

Az önkormányzati köztársaság

19. *tézis*: az önkormányzati köztársaságban a demokrácia alapját a társadalmi, politikai és kulturális eszmények pluralizmusának kell alkotnia.

1. Lengyelország közéletének alapvető reformokra van szüksége az önrendelkezés, a demokrácia és a pluralizmus eléréséhez. Egyformán küzdünk az állam intézményeinek átalakításáért, valamint független, öngazgató intézmények kifejlesztéséért a társadalmi élet minden területén. Csakis így biztosítható, hogy a közélet intézményei összhangban álljanak az ember igényeivel, a lengyel nép társadalmi és nemzeti törekvéseivel. Szükségesek ezek a változások a gazdasági válság legyűréséhez is.

2. Szakszervezetünk kész együttműködni az 1980 augusztusa után alakult és a *Szolidaritás* átfogó mozgalmához tartozó többi szakszervezettel, azaz az egyéni gazdálkodók, a kisiparosok, a magán szállítók szakszervezeteivel, valamint más független szakszervezetekkel is, amelyeknek a fennálló és megváltoztatandó törvények tiltják, hogy mozgalmunkhoz csatlakozzanak. Lengyelországban ma alapvető jelentőségű a dolgozók számára a szakszervezeti egyesülés, a szakszervezet megválasztásának szabadsága. Ezért a szakszervezeti törvény, mely a fenti szabadságok biztosítója, a legdrágább kincsünk.

3. Különleges kapcsolatokat tartunk fenn a *Független Diákszövetséggel* és más ifjúsági szervezetekkel, például a cserkészmozgalommal. Ezek a szervezetek a legkülönbébb természetű nehézségekkel küzdenek; szükségesnek tartjuk egy új törvény megszavazását, mely biztosítja az egyesülés teljes szabadságát.

4. Támogatunk minden olyan kezdeményezést, amely a társadalom számára különböző társadalmi-politikai és gazdasági programokat javasol. Ellenezni fogjuk viszont szakszervezetünk vezetőinek politikai pártok alakításával kapcsolatos esetleges törekvéseit.

20. tézis: az öngazgatású köztársaság biztosítója az autentikus önkormányzat.

21. tézis: a jogilag és pénzügyileg önálló területi önkormányzati szerveknek valóban képviselniük kell a helyi lakosság érdekeit.

A területi önkormányzatnak a szabad választások elvén, mindenki választhatóságán és a jelöltek egyenlőségén kell alapulnia. A jelöltek számára lehetővé kell tenni, hogy ismertethessék álláspontjaikat. A következő tanácsi vá-

lasztásoknak ilyen körülmények között kell lezajlaniuk. E kérdésben a *Szolidaritás* szigorúan kitart álláspontja mellett. 1981 december végéig a választási rendszer tervezetét az Országgyűlés elé terjesztjük.

A területi önkormányzati szerveknek a területüket érintő összes ügyben döntési joggal kell rendelkezniük. Az állam ellenőrző szerepe működésük törvényességének megállapítására korlátozódik. Vitás esetekben az illetékes bíróságok döntenek. A területi önkormányzati szervek gazdasági tevékenységet is folytathatnak, és együttműködhetnek egyéb önkormányzati szervekkel; jogi személyként kell szerepelniük, és megfelelő pénzügyi eszközök előteremtésére is jogot kell kapniuk.

22. *tézis:* az önkormányzati intézményeknek helyet kell biztosítani a legfelső államhatalmi szervek működésében.

A szakszervezet számára feltétlenül biztosítani kell a törvényhozásban a kezdeményezés jogát. Meg kell vizsgálni egy, az államhatalom legfelső szintjén működő önkormányzati szervezet létrehozásának kérdését. Ez ellenőrizné a gazdasági reformprogram megvalósítását és a helyi önkormányzati szervezetek munkáját.

23. *tézis:* a rendszernek biztosítani kell az alapvető állampolgári jogokat, tiszteletben kell tartania minden állampolgár és valamennyi közéleti intézmény egyenlőségének elvét.

Független alkotmánybíróságot (vagy a Legfelső Bíróságon belül egy megfelelő tanácsot) kell létrehozni, amely elbírálja az új törvények alkotmányosságát és az egyéb rendelkezések, jogszabályok törvényességét, valamint a hazai törvénykezés és a nemzetközi szinten elismert emberi jogok összhangját. Módosítani kell a gyülekezésre, egyesülésre és azt útlevelekre vonatkozó törvényeket. Nyilvánossá kell tenni a politikai életet és ennek dokumentumait. A titkos döntések körét törvény által kell pontosan meghatározni.

24. *tézis:* az igazságszolgáltatásnak függetlennek kell lennie, az erőszakszervezeteket társadalmi ellenőrzés alá kell helyezni.

A gazdasági ügyeket az állam hatásköréből az általános igazságszolgáltatás hatáskörébe kell utalni. A bíróságok

működésében változtatásokat kell végrehajtani az igazságügyi apparátus helyes működésének biztosítására.

A rendőrség szerepének a közrend fenntartására és az állampolgárok biztonságának védelmére kell szorítkoznia.

Rendeletet kell hozni az elítéltek jogairól és kötelességeiről.

25. *tézis:* a törvényesség szellemében senki sem vonható felelősségre meggyőződése miatt, és nem kötelezhető arra, hogy lelkiismeretével összeegyeztethetetlen módon cselekedjék.

Feltétlenül szükséges a Büntető Törvénykönyv ezzel kapcsolatos paragrafusainak módosítása.

26. *tézis:* az ország romlásáért felelős személyeket bűnvádi eljárás alá kell vonni.

Magyarázatot követelünk az 1956-os poznani, az 1970-es tengeremelléki munkásfelkelésekkel, az 1968-as diákmozgalmakkal kapcsolatos megtorló akciókra, az 1976-os radomi és ursusi mészárlásokra, az 1981-es bydgoszczi provokációra, követeljük a felelősök nevének nyilvánosságra hozatalát és a törvény teljes szigorával történő megbüntetésüket.

Hasonlóképpen kell eljárni azokkal szemben is, nem kímélve a párt és a kormány legfelső vezetőit sem, akik 1970 és 1980 között az országot a gazdasági összeomlásba sodorták. Ha december elsejéig az eljárás nem kezdődik meg, az országos bizottság népbíróságot állít fel, amely nyilvános per során hozza meg határozatát.

27. *tézis:* Lengyelország ifjú nemzedékének fizikai, szellemi és morális fejlődéséhez megfelelő körülményeket kell biztosítani.

A szakszervezet szemben áll az olyan törekvésekkel, amelyek a képzési rendszert a hatalom ideológiai, fizikai és gazdasági érdekeinek rendelik alá.

A szakszervezet támogat minden olyan tevékenységet, amely a hátránvos helyzetűek érdekében, a káros szenvedélyek elleni küzdelemmel kapcsolatosan és a fiatalok különféle egyesületei, szervezetei létrehozásáért folyik. Küzd azért, hogy a szülők valóban részt vehessenek a képzés céljainak, irányának és módszereinek meghatározásában.

28. *tézis:* a kultúrát és az oktatást mindenki számára elérhetővé kell tenni.

A szakszervezet kötelessége, hogy részt vegyen egy kulturális akcióprogram kidolgozásában, szoros együttműködésben az önkormányzati szervekkel, valamint a különböző társadalmi, művészeti és tudományos egyesületekkel.

29. *tézis:* a szakszervezet támogat és védelmez minden, a nemzeti kultúra és oktatás önkormányzatára vonatkozó független kezdeményezést.

30. *tézis:* a szakszervezet támogatja a tudományos kutatás szabadságát és a tudományos intézmények önkormányzatát.

31. *tézis:* a szakszervezet az élet valamennyi területén küzd a hazugság ellen, mivel társadalmunk azt kívánja, hogy igazságban élhessen és erre joga is van.

Elvetjük, és csak ideiglenesen, kényszerből fogadjuk el a cenzúrát a tájékoztatásban. Elfogadhatatlannak tartjuk a cenzúrát a tudományban és a művészetben. A cenzúra nem korlátozhatja a nép jogát múltja, történelme és irodalma megismerésében. A hazugság legveszedelmesebb eszköze a propaganda nyelve; a szakszervezet harcol a nyelv tisztaságáért.

32. *tézis:* a tömegtájékoztatási eszközök a társadalom tulajdonát képezik. A társadalmat kell tehát szolgálniuk és a társadalom ellenőrzése alatt kell állniuk.

Felül kell vizsgálni a rádió- és televízió-bizottságot létrehozó törvényt, és egy olyan ellenőrző szervezetet kell felépíteni, amely a kormány, a pártok, a szakszervezetek, a vallási és társadalmi szervezetek, az értelmiség, a rádió- és televíziós alkalmazottak képviselőiből áll. A műsorról e szervezet fog dönteni.

A megállapodásoknak megfelelően követeljük a központi és területi rádió és televízió állomásoknál a *Szolidaritás* önálló szerkesztőségeinek létrehozatalát.

A szakszervezet hírügynökséget, fotó- és filmügynökséget, kiadót fog alapítani, valamint az Alkotmánnyal összhangban, önálló rádióállomást.

Szakszervezetünk

A szakszervezet életének alapja a demokrácia, a többség akaratának elfogadása és a kisebbségi nézetek tiszteletben tartása. Az akcióegységet a vezetők demokratikus módon hozott döntéseinek elfogadása szavatolja.

33. *tézis*: szervezetünk tagjainak jogukban áll korlátlanul hangot adni véleményüknek és kívánságaiknak, szabadon szervezkedni a közös célok megvalósítása érdekében.

A szakszervezeti tevékenység hatékonysága a tagok közti különféle kapcsolatoktól, ezek gyarapodásától függ. A bázis-kapcsolatok a tagok között az üzemi szekciókon belül jönnek létre. E szekciók *területi szervezetekben* egyesülnek. Arra kell törekedni, hogy a területi szervek hatékonyan befolyásolják az állami adminisztrációt.

Különböző *összekötő szervek* is létrejöttek az üzemi szekciók és a területi központok között. Ezek fő feladata az információnyújtás és tanácsadás, a lakosság érdekeinek helyi szintű védelme, nyomás gyakorlása a helyi hatalmi szervekre.

A *szakmai és iparági részlegek* a dolgozók különböző csoportjainak érdekeit képviselik, speciális problémáikat közvetítik.

A szakszervezet fő tevékenységi módszere célkitűzéseinek, a megvalósítás eszközeinek, valamint társadalmi, gazdasági és politikai kérdésekkel kapcsolatos álláspontjainak népszerűsítése. Információs hálózatunkat versenyképesé kell tenni a « párt-állam » által monopolizált eszközökkel.

- A « Solidarnosc » hetilap példányszámát egy millióra kell emelni;
- az egész országban terjeszthető napilapot kell létrehozni;
- regionális napi- és hetilapokat kell kiadni;
- az üzemi és területi bizottságok mellett könyvtárakat kell létesíteni.

34. *tézis*: a szakszervezeti fórumok döntéseinek és tevékenységének a tagság véleményének és szándékainak valóságos ismeretén kell alapulnia.

A döntéseknek a többség álláspontját kell követniük. Biztosítani kell, hogy a tagság megismerhesse valamennyi hivatalos esemény anyagát. A vezetőknek rendszeres kapcsolatban kell lenniük választóikkal, és együtt kell működniük az alacsonyabb szintű szervekkel.

A nemzeti és területi bizottságok mellett szakszervezeti aktivistákból és szakemberekből álló témabizottságokat kell létrehozni a felmerülő problémák (pl. fizetések, munkakörülmények stb.) megvitatására.

Ugyanakkor létre kell hozni a társadalmi-szakmai munkaközpontokat, melyek a szakszervezet számára szakvéleményeket és programokat állítanak össze. Ezek a függetlenül tevékenykedő központok tekintéllyel bíró aktivistákból és a szakszervezeti vezetés által kinevezett szakemberekből állanak. A programbizottságok az üzemi szervek követelési és elképzelései, valamint a munkaközpontok anyagai alapján közvéleménykutatást végeznek a tagság körében. A válaszok feldolgozása után folyamatosan tájékoztatják a vezetőket a tagság véleményéről; javaslatokat tesznek az információs és propagandamunkával kapcsolatban, és programtervezeteket nyújtanak be.

A szakszervezeteken belül be kell vezetni a közvetlen demokrácia bizonyos formáit. A legfontosabb ezek közül a referendum, amely különböző szinteken folyhat le. Országos referendum szervezéséről a nemzeti bizottság dönt.

35. tézis:

1. A dolgozók és a szakszervezethez tartozó állampolgárok érdekvédelmének alapvető eszközei a tárgyalások és megállapodások, ha azonban ez az út nem járható, a tiltakozás eszközéhez kell folyamodni.

2. Súlyos konfliktushelyzetekben a szakszervezeti vezetőknek tárgyalniuk kell az illetékes hivatalos szervekkel. A tárgyalások előtt konzultálniuk kell az érdekelt szakszervezet tagjaival, ismertetve a tárgyalások tartalmát, célját, taktikáját és a kérdés elemzését. A tárgyalásoknak nyilvánosan kell lezajlaniuk.

3. Ha a tárgyalási kísérletek kudarcot vallanak, a szakszervezeti vezetők tüntetéseket és tiltakozó akciókat szervezhetnek. Ezek során világos célkitűzéseket kell hangoztatni, és lebonyolításukat gondosan meg kell szervezni.

A sztrájk, káros gazdasági következményei miatt, a tiltakozás legvégső formája.

A vezető szervezeteknek minden szinten el kell készíteniük olyan rövid- és hosszótávú akciók tervét, melyek révén sikerrel lehet az esetleges veszélyekkel, mint például a szükségállapot vagy az agresszió, szembeállni.

4. A tárgyalásokkal, tiltakozó akciókkal, kompromisszumokkal és a végső megállapodásokkal kapcsolatos döntések előtt gondosan tanulmányozni kell az érdekelt tagok véleményét.

36. *tézis:* a *Szolidaritás* minden tagjának joga és kötelessége a szakszervezeti fórumok bírálata és ellenőrzése. A képviseleti szervek a vezetők munkáját interpelláció és bizalmi szavazás útján ellenőrzik.

Az új társadalmi szerződés

37. *tézis:* a *Szolidaritás* új társadalmi szerződést követel.

Ahhoz, hogy az ország a válságból kilábalhasson, meg kell valósítani a népfelkelés alkotmányosan biztosított elvét.

A *válság felszámolását célzó egyezménynek* meg kell mutatnia a válságból kivezető utat.

A *gazdasági reformról szóló egyezménynek* az üzemek irányítását az ott dolgozók kezébe kell adnia egy olyan rendszer keretei között, mely összhangot teremt a piac törvényei és a tervezés között.

Az *önkormányzati köztársaságra vonatkozó egyezménynek* meg kell határoznia a közélet, az Országgyűlés, a politikai, területi, gazdasági, bírósági, az oktatással kapcsolatos stb. hatalmak demokratizálásának útját és eszközeit. Olyan legyen ez az egyezmény, hogy összefogja mindazt, ami Lengyelországban nemzeti, demokratikus és emberséges, hogy kifejezze mindazt, amiben nincs közöttünk nézetkülönbség.

(Erősen összevont szöveg.)